

"לבניינה של תורה" – חלק שכא

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"קול ה' די דופק"

התייחסות למאורעות השעה הקשים

"לפי לפי על חלליהם"

השבוע מצאתי על שולחני מכתב מאחד מבני הישיבה, שבחר משום-מה לכתוב בעילום שמו. מאוד התרגשתי והתפעלתי לקרוא את מכתב זה, וברצוני להקריא לפניכם חלק מהמכתב:

"תצלנה אוזניים משמוע על כי ניתנו יעקב למשיסה וישראל לבוזים באסון הנורא והמזעזע, בידי צמאי הדם הפראים, ימח שמם וזכרם, באונס ורצח בת ישראל. מי ימלל צער מזעזע שכזה שאר בשר לנו, והגם כי צרות אחרונות משכחות את הראשונות, עד

מתי יהיו לנו לסיכים

בעינינו ולצנינים

בצידינו?"

ביכולתנו להיכנס ל"חדרי תורה",

להתחזק יותר בלימוד התורה

מכוחה של אכפתיות זו

לאחר הבעת הכאב הוסיף

בחור זה וכתב לי גם

רעיון: "ונפשי בשאלתי

לכבוד הרב שליט"א: מדוע לא ינועו אמות הסיפים,

לכל הפחות באוכל המוצע לרבים? בארוחת הצהריים

היה לחם ובשר, כאילו לא אירע דבר. הלא שאר

בשרנו וכבוד האומה היה ללעג וקלס". לכן הוא

מבקש ממני "לגלות טפח של הנהגה של אישי

ישראל ותפילתם לבני הישיבה", בלשונו. כוונתו

לדברי התוספות במנחות¹, המבאר שכוונת מילות

התפילה "וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל" לקרבנות הציבור של עם

ישראל, העולים על המזבח ככפרה על העם כולו.

"למען יתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

והוא שיתנו דעתם בני הישיבה ממש לצער השכינה

אשר שפכו דמינו כמים סביבות ירושלים, עד כי ישיב ה' גמולם שבעתיים אל חיקם, אשר נשים בציון עינו בתולות ישראל סביבותיה. וגם ימשכו ידיהם מבשר צלי ולחם ויהיו משתתפים בצער השכינה, וזכות הרבים תעמוד לישיבה. החותם בעילום שם".

אני חייב לומר שהתרגשתי. אכן נורא ואיום. כל עם ישראל הזדעזע מרצח הנערה הזו. איני בקי בפרטים, כנראה שנעשו דברים חמורים. מי שלב לו לא יכול היה שלא לכאוב על בחורה צעירה, שכל החיים עוד היו לפניו.

עוד זה במחשבותינו, אירעה השבוע תאונת דרכים קשה עם עשרות נפגעים וביניהם הרוגים. כיצד עלינו להתבונן על

הדברים?

"נחפשה דרכינו ונחקרה"

בודאי שיד ה' היא זו. אמת, ניתן לתלות את האסונות הללו ברשעות הרוצח ובבחירתו החופשית ובהתנהגות נהג האוטובוס ונהג המכונית, אך לא כך נכון להתבונן על הדברים. הקב"ה מדבר אלינו דרך הטבע, כלשון הפסוק²: "עֲשֵׂה מִלְאָכָיו רִחוּת", ומדבר אלינו דרך מאורעות, דרך בחירתם של בני אדם.

בעקבות אירועים אלו נשמעו קולות הבתולים אותם בסיבות ובגורמים שונים. בימי מלחמת המפרץ היה מצב קשה מאוד במדינת ישראל. עשרות טילים נפלו במרכז הארץ. בישיבת "הכתל" הייתה התעוררות גדולה. מורנו הרב

² תהלים, פרק קד, פסוק ד

¹ על דברי הגמרא במנחות, דף קי, עמוד א: "לעולם זאת על ישראל" (דברי הימים ב, פרק ב, פסוק ג) – אמר רב גידל אמר רב: זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, מביא התוספות (ד"ה ומיכאל): "מדרשות חלוקין – יש מי שאומר: נשמותיהן של צדיקים... והיינו דאמרין בשמונה עשרה בעבודה ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון...". הט"ז (אורח חיים, סימן קכ) כתב שזהו הפירוש המוכרח.

להביא את אור התורה ואת אור הישיבה לעיר תל-אביב אל אחינו בית ישראל. מי אכן מסוגל לשים ליבו לכך – האדם העסוק בפרטי המקרה או זה המצוי בבית המדרש?

“השכם והערב עליהם לבית המדרש”

אם כן, מה עלינו לעשות? אותו תלמיד חשב שיש לגזור גזירות ולהורות לצוות המטבח שלא להגיש בשר ועל ידי כך כל בני הישיבה יתעוררו. ייתכן. אולם, אני חושב שבאנו לישיבה כדי לבנות בקרבנו את האמת הפנימית שלנו. איננו גוזרים גזירות על הציבור, אלא מדברים ומנסים להתבונן בדברים.

ברוח זו ברצוני להתבונן על המאורעות: מה לדעתנו עלינו לעשות? הנביא ישעיהו מביא שעם ישראל מבקש מרבש"ע שיעניש את הרשעים. פונה הנביא ישעיהו לישראל ואומר:⁵ “לֵךְ עִמִּי בְּאֶרֶץ חֲדָרִים וְסָגֵר דְּלֹתְךָ בְּעֶדְךָ חֲבִי כְּמַעֲט רָגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם”. מבאר רש"י את הפסוק: “תשובה זו השיבו לנביא”, כך ענה הקב"ה לנביא שהציג את דברי עם ישראל: “לך עמי בא בחדריך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות”.

חז"ל אומרים על הפסוק הזה:⁶ “כשם שיש להקב"ה חדרי חדרים בתורתו כך יש להן לתלמידי חכמים” – כלומר: לנו, לא נהיה ענווים ונאמר שהדברים אינם מכוונים כלפינו – “לכל אחד ואחד חדרי חדרים בתורתו. ואם ראית שהייסורין ממשמשין ובאות עליך רוצ' לחדרי תורה, ומיד הייסורין ממשמשין ובאות עליך לך עמי בוא בחדריך”. “תורה מגנא ומצלל”⁷, לימוד התורה מגן ומציל.

אנו, שזכינו להיות עמלי תורה, איננו אנשים פרטיים. הרי לפנינו דברי חז"ל המבארים כי הפסוק “לך עמי בא בחדריך” רומז ל“חדרי תורה”. מה פירוש “חדרי תורה”? פירוש הדבר הוא להיכנס לעומק התורה, לעמל התורה, לנסות

יעקב כ"ץ שליט"א אף עבר לגור בתוך הישיבה. בקרב “הכולל” התחוללה התעוררות רבה אף יותר: אברכים קמו בארבע בבוקר כדי ללמוד עד תפילת ותיקין, התקיימו תעניות בשני ובחמישי, התעוררה התחזקות בשמירת הלשון ועוד.

באחד הימים מורנו הרב יעקב כ"ץ שליט"א דן איתנו במצב. אמר אחד הלומדים: “מה פלא שנופלים טילים בתל אביב? הלא היא עיר ללא הפסקה” על כל המשתמע מכך! הרב כץ הזדעזע. דבריו עשו עליי רושם גדול וצרבו בי תפיסת עולם. הוא הגיב לדברים בדבר נפלא, שכמדומני מיוחס לרב מבריסק, הגרי"ז: כאשר אנייתו של יונה חשבה להישבר בים הסוער, ירד יונה לירכתי הספינה ופנה לישון. פנה אליו רב החובל ואמר לו:³ “מַה לָּךְ נִרְדָּם קוֹם קְרָא אֶל אֱלֹקֶיךָ!” השיב לו יונה הנביא:⁴ “יֹדַעַ אֲנִי כִּי בְּשָׁלִי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הָיָה עָלַיְכֶם”. לכן יונה לוקח אחריות ואומר: “שְׁאוּנִי וְהִטְלֵנִי אֶל הַיָּם וְיִשְׁתַּק הַיָּם מֵעָלַיְכֶם”. אמר הרב כ"ץ: הרי היה מצופה שיונה יטיל את האשמה על נוסעי הספינה עובדי האלילים, הלא יש להניח שבגללם הים סוער. הרי נוח היה ליונה להאשים אחרים! אבל הנבואה מלמדת אותנו אחרת. יונה אמר: “בְּשָׁלִי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הָיָה”!

כפי שאמרנו, הקב"ה מדבר אלינו דרך המאורעות. לימדונו רבותינו בישיבה, מתוך מסורת התורה שבעל פה, את האופן שבו ראוי להתייחס למאורעות. הקב"ה פונה אלינו ומדבר איתנו, עם יושבי בית המדרש. ייתכן שתושבי תל-אביב עליהם דובר כלל אינם שומעים את קול ה', הם כלל לא חושבים על סיבת הדבר וברור שלא מקשרים את האירועים לרבש"ע. אבל עלינו מוטל להתעורר. הקב"ה פונה אלינו ואומר: “שימו לב, אני מדבר אתכם על ידי רצח נערה, שכלל אינה קשורה לעניין. אני מדבר אליכם על ידי תאונת דרכים. שימו לב!”. בעזרת ה', בשבת “זכור” נהיה בתל-אביב וננסה בסייעתא דשמיא

⁵ פרק כו, פסוק כ

⁶ תנא דבי אליהו רבה, פרק ו. פירש שם מאורי אש, אות ה: “לת"ח ע"י קיום התורה היא לו חדר לפניו מחדר להינצל מכל רעה המעודדת עליו ממקרים רעים, כי התורה מגנת עליו”.

⁷ סוטה, דף כא, עמוד א

³ יונה, פרק א, פסוק ו

⁴ שם, פסוק יב

לנהוג תענית דיבור בציבור. כלומר שעשרה אנשים יקבלו עליהם ביום רביעי או לפחות ביום חמישי שמהנץ החמה ועד לצאת הכוכבים ילמדו בבית המדרש ולא ידברו אלא בתורה. כמה דבר זה יכול לשמש כהצלה לעם ישראל, כלשון חז”ל: **”ייסורין בדלין ממך”**.

כל אחד יקבל על עצמו שביום חמישי, אפילו כבר היום, להתחזק בלימוד תורה, **”לך עמי בא בחדריך”**. איני ראוי לומר מוסר לאחרים, אבל כאשר אני נשאל האם ראוי להגביל את הישיבה ולא לאכול בשר, הרי שתשובתי היא שראוי שנתחזק כולנו בלימוד התורה. ענייננו הוא בבית-המדרש. נתחזק בעמל התורה. כל אחד בבית-המדרש יחליט לעצמו שבפרק זמן מסוים ידבר רק בדברי תורה. איש איש כיכולתו – אם שעה או חציה ואם סדר שלם. אולי אף יהיו כאלה שיקבלו יום שלם. העיקר הוא לדעת שעושים זאת למען עם ישראל, לדעת שעל כך הנבואה אומרת לנו שהדבר יסיר חרון אף, וביכולתו לגרום שלא יהיו שוב דברים כאלה, חלילה, וזו זכות גדולה עבור עם ישראל.

”אגודים בצורה לשפוף תתנח”

אחתום בסיפור. באחד מאותם הימים, ימי מלחמת המפרץ, נכנס ל”כולל” הרב בן-ציון פריימן זצ”ל, שאנו המבוגרים שאבנו ממנו רבות. הרב בן-ציון ראה בלוח המודעות את סדרי הימים ב”כולל” בתקופה ההיא ובשל כך אמר לי את דברי הזוהר הקדוש¹²: **”אי חדא קהילא או חדא כנישתא איתערון בתיובתא מיד אתי בן דוד”**. הוא הוסיף על כך: **”כמה נפלא שישנה קבוצה שמחליטה לקבל עליה”**. חדא כנישתא, חדא קהילה, חדא ישיבה, חדא שיעור, הכולל. ביום חמישי בעזרת ה’ נגיע בזמן לסדר, ונאמר: **רבש”ע! שמענו ועשינו, ”השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל...”**¹³!

להבין את הגמרא ואת התוספות ואת הרמב”ן ואת הראשונים ואת ה”משנה ברורה” ואת ה”ביאור הלכה” ואת רבי עקיבא איגר, ואת כל הנלמד בישיבה. משמעות הדבר להיכנס לחדרים פנימה, לחדרי הלב של כל אחד ואחד מאיתנו ולהתחזק בלימוד תורה. את זאת מורה לנו הנבואה. את זאת מורה לנו רבש”ע. חז”ל לא הדריכו אותנו שלא לאכול בשר. כבר הגמרא בבבא בתרא⁸ שאלה מדוע לא אסרו לאחר החורבן לאכול בשר? השיבה על כך הגמרא: **”אין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה”**. אם ברצונך שלא לאכול בשר קדוש יאמר לך⁹, חשוב ביותר לחוש את הכאב. אך כעת אנו דנים בנכון כהנהגה הציבורית לרבים.

”פתחי לי אֶת־תִּי”

כבר הזכרנו שהימים בהם אנו מצויים הם ימים גדולים, ימי שובבי”ם. השנה זכינו לתוספת מתנה: שובבי”ם ת”ת – תרומה תצווה. הימים הללו עומדים להסתיים. באחת השיחות האחרונות כינינו זאת **”מבצע”**¹⁰. אם כן, ה’מבצע’ מסתיים ביום חמישי. רבש”ע גילה לנו על ידי תורתו ועל ידי שליחיו שישנם ימים בעלי סגולה מיוחדת. חלון זה עומד להיסגר בסוף יום חמישי הקרוב.

כבר דיברנו על כך שאין לנו כוח להתענות, כמובא בספרים, אבל אפשר ובודאי שביכולתנו להיכנס ל”חדרי תורה”, להתחזק יותר בלימוד התורה. מכוחה של אכפתיות זו ראוי שביום חמישי – האחרון מימי התענית בשובבי”ם, ובפרט שכתוב בספרים שבפרשיות ת”ת סגולת הימים גדולה יותר – בית-מדרש זה יתרומם יותר, בפרט שיש בו תלמיד המרגיש ככה.

כבר הבאנו בשם **”החפץ חיים”** והרב עובדיה יוסף זצ”ל והפוסקים והאחרונים שתענית דיבור חשובה יותר מתענית מאכילה, ובפרט ללומדי תורה¹¹. הלוואי שהיו עשרה אנשים מבינינו מתעוררים

⁸ דף ס, עמוד ב

⁹ עיין שולחן ערוך, סימן תקעא, סעיף א.

¹⁰ עיין לבניינה של תורה, שיחה שיש

¹¹ עיין לבניינה של תורה, שם

¹² מובא באור החיים הקדוש (דברים, פרק טו, פסוק ז) בשם

הזוהר

¹³ דברים, פרק כו, פסוק טו

